

การถอดบทเรียน เรื่อง การผลิตพืชปลอดภัย ของ ศพก.เครือข่ายอำเภอหนองม่วง

๑. ประวัติความเป็นมา

๑.๑ เกษตรกรต้นแบบ

นายชูชาติ สมัยมาก ประธานศูนย์เรียนรู้การผลิตผักปลอดสารพิษ (ศูนย์เครือข่าย ศพก.) อายุ ๕๔ ปี ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๖๙ หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองสารเดช อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี เกิดในครอบครัวประกอบอาชีพการปลูกผัก ในวัยเด็กได้ช่วยพ่อแม่ทำการเกษตรมาโดยตลอด เริ่มทำแปลงทดลอง ปลูกคะน้า ในปี ๒๕๓๒ โดยการลองผิดลองถูก อาศัยประสบการณ์ธรรมชาติสังเกตเป็นหลัก

๑.๒ ศพก.

จุดเริ่มต้นของการเป็นเครือข่ายเริ่มจากสำนักงานเกษตรอำเภอหนองม่วงเป็นผู้ติดต่อประสานโดยจัดเวทีประชุมเชิญผู้นำ/เกษตรกรต้นแบบ ทั้ง ๖ ตำบลมาประชุมหารือ เพื่อสร้าง ศพก. เครือข่ายที่เป็นเครือข่ายทางการขึ้นโดยมีเหตุผลในการสร้างเครือข่ายว่า หากมี ศพก. เพียงจุดเดียว ความรู้ก็จะกระจุกเพียง จุดเดียว ไม่มีการกระจาย การพัฒนา ก็จะเกิดขึ้นเพียงจุดเดียว จึงมีการสร้างเครือข่าย โดยมี ศพก. ตำบลลงดินแดง ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๗ เป็น ศพก.หลัก และ อีก ๕ ตำบลเป็น ศพก.เครือข่าย เพื่อที่จะให้ทุกตำบลมีการพัฒนาสินค้าหลักของตนเอง โดยอำเภอหนองม่วงมีทั้งหมด ๕ ตำบล

เทคโนโลยีเด่นของศูนย์เครือข่าย : เทคโนโลยีการผลิตพืชผัก

การนำไปใช้ประโยชน์ : ๑. เทคนิคการผลิตพืชผักด้วยการหว่านเมล็ด

๒. สนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและมาตรฐาน

หลักสูตรการเรียนรู้ : ๑. การลดต้นทุนการผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และฮอร์โมนไข่

๒. การจัดการพื้นที่ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่

๓. การจัดการศัตรูพืชด้วยชีววิธี

๔. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

ฐานการเรียนรู้ที่ ๑ เทคนิคการผลิตพืชผักด้วยวิธีหว่านเมล็ด

ฐานการเรียนรู้ที่ ๒ เทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว

ฐานการเรียนรู้ที่ ๓ การผลิตสารชีวภัณฑ์ในการกำจัดศัตรูพืช

แปลงเรียนรู้

๒. แรงจูงใจในการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย

ปี ๒๕๕๘ นายชูชาติ สมัยมาก ประสบปัญหาสุขภาพจากการทำการเกษตรเป็นหลัก จึงหันมาลดการใช้สารเคมีโดยใช้สารสกัดจากหน่วยงาน (สถานีพัฒนาที่ดิน) เริ่มต้นศึกษาด้วยตัวเองและได้รับคำแนะนำจากเกษตรกรอำเภอหนองม่วงจึงทดลองด้วยตนเอง ครั้งแรกที่ผลิตผักปลอดภัยผลผลิตที่ได้ขายบ้าง ทิ้งบ้าง ใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนประมาณ ๒ ปี วิธีการปรับเปลี่ยนโดยอาศัยธรรมชาติสังเกต “ผักเปลี่ยน” เป็นตัวชี้วัดก่อนจะปลูกพืชผัก อาศัยการดูวิถีธรรมชาติ การใช้สารชีวภัณฑ์ไปกับระบบน้ำหยด การปลูกพืชผักตามฤดูกาล ฤดูกาล ฤดูกาล สลับการปลูกพืชหมุนเวียน พันธุ์ผักที่ใช้เก็บเป็นบางชนิด เช่น ผักชีลาว ถั่วพู หอมแบ่งไม่เกิน ๒ ปี ชะอมไม่เกิน ๒ ปี มะเขือพวงในอนาคตตั้งใจอยากทำหน้าร้านที่บ้านเพื่อขายผัก (Outlet)

๓. วิธีการดำเนินงาน

๓.๑ การเตรียมดิน

ไถพรวนพื้นที่พลิกดินตากแดดไว้ ๗-๑๔ วัน ใส่ปุ๋ยคอกอัตรา ๑ ตัน/ไร่ และไถพรวนอีกครั้ง เพื่อให้ดินและปุ๋ยคลุกเคล้าให้เข้ากัน แล้วไถยกร่องทำแปลงปลูก กว้าง ๑ - ๑.๕ เมตร (ตามความเหมาะสมของพื้นที่) โดยมีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุน ชี้ไก่ ชี้หมู จากสถานีพัฒนาที่ดิน

๓.๒ การเตรียมพันธุ์

๑. การหว่านเมล็ดกระจายทั่วทั้งผิวดินโดยให้การกระชະหรือน้ำหนักในการหว่านเมล็ดให้มีความห่างกันประมาณ ๒ -๓ เซนติเมตร โดยใช้เทคนิคการนำแบ่งสีขาวมาผสมกับเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อป้องกันการหว่านเมล็ดพันธุ์ผักซ้ำ

๒. ใช้ดินผสมหรือปุ๋ยคอกที่สลายตัวดีแล้วหว่านกลบเมล็ดหลังหว่านเสร็จแล้ว ให้มีความหนาประมาณ ๑ เซนติเมตร เพื่อเก็บรักษาความชื้นและป้องกันเมล็ดพันธุ์ผักถูกน้ำกระจายหลักจากนั้นคลุมด้วยฟางหรือหญ้าแห้งบางๆ

๓. รดน้ำให้ทั่วถึงและสม่ำเสมอ เช้า - เย็นต้นกล้าจะงอกภายใน ๗ วัน

๓.๓ การปฏิบัติดูแลรักษา

๑. การให้น้ำ : การใช้น้ำบาดาล แบบสปริงเกอร์ น้ำหยด และสายยาง รดน้ำให้ทั่วถึงและสม่ำเสมอ
เช้า - เย็น

๒. การให้ปุ๋ย : การใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยยูเรีย

๓. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช : การใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น บีวเวอร์เรีย และไตรโคโรเดอร์มา และการใช้สารเคมี การใช้น้ำหมักจากผลไม้

๓.๔ การเก็บเกี่ยว : ตามอายุของชนิดผัก

รายการชนิดผักปลอดภัยของสมาชิกศูนย์เรียนรู้การผลิตผักปลอดภัยสารพิษ (ศูนย์เครือข่าย ศพท.)

หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองสารเดช อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี

ลำดับที่	ชนิดของผัก	พื้นที่ปลูก	อายุเก็บเกี่ยว	ปริมาณผลผลิต	ราคาขาย (บาท/กก.)
๑	ต้นหอม	๑ ไร่	๔๕	๑,๐๐๐ กก.	๑๐
๒	ผักชี	๑ ไร่	๓๐ - ๕๐	๑๕๐ กก.	๒๐
๓	ตั้งโอ๋	๑ ไร่	๙๐	๗๐๐ - ๘๐๐ กก.	๒๐
๔	ผักบุ้งจีน	๑ ไร่	๒๐	๑,๒๐๐ กก.	๘
๕	ถั้วผักยาว	๑ ไร่	๕๐	๙๐๐ กก.	๓๐
๖	มะเขือเปราะ	๑ ไร่	๔๕ วัน (เก็บวันเว้นวัน)	๒๐๐ กก.	๕
๗	มะเขือพวง	๑ ไร่	๙๐ วัน (เก็บวันเว้นวัน พักแปลง ๒ เดือน บำรุงแปลง ๑ เดือน พอลครบหรือแปลงปลูกใหม่)	๖๐ - ๗๐ กก./ครั้ง	๒๕
๘	แตงกวา	๑ ไร่	๔๐ วัน	๕๐ ๖๐ กก.	๑๐
๙	ผักชีลาว	๑ งาน	๓๐ - ๕๐ วัน	๒๐ กก.	๒๐
๑๐	ตะไคร้ตัดหัว	๑ งาน	๖ เดือน	๕๐๐ กก.	๑๐
๑๑	ฟักทอง	๑ งาน	๓ เดือน (ตามมีต)	มีต ๑ = ๕๐ กก. มีต ๒ = ๑๐๐ กก. มีต ๓ = ๑๕๐ กก. มีต ๔ = ๒๐๐ กก.	๑๐
๑๒	หอมแดง	๑ งาน	๓ เดือน	๘๐ กก.	๔๐
๑๓	ชะอม	๒ งาน	๑ เดือน (อาทิตยละ ๒ ครั้ง)	๔๐ - ๔๕ กก.	๖ - ๑๐
๑๔	กระเทียมไทย	๒ งาน	๓ เดือน	๑๕๐ กก.	๕๐
๑๕	ผักกาดขาว	๑ งาน	๔๐ - ๔๕ วัน	๖๐๐ กก.	๑๐ - ๒๐

๔. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๔.๑ เกษตรกรต้นแบบ (ศพก.เครือข่าย)

- เป็นผู้มีความสามารถ ใฝ่เรียนรู้สิ่งใหม่ ช่างสังเกต มีความเป็นผู้นำ มีความเสียสละ

๔.๒ สมาชิกเครือข่าย ศพก.

- ให้ความร่วมมือ มีการนัดสมาชิกเพื่อประชุม เดือนละ ๔ ครั้ง ในการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการเกษตรหรือการสอบถามปัญหาของสมาชิกเครือข่าย ศพก. แล้วช่วยกันแก้ไขปัญห

- เกษตรอำเภอลำปางและเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานตำบล เข้ามาให้ความรู้และให้โอกาสในการพาไปเรียนรู้ในเวทีประชุม อบรม

๕. ปัญหา อุปสรรค และวิธีการแก้ไข

๕.๑ การขาดแคลนปัจจัยการผลิตและอุปกรณ์

๕.๒ ปัญหาการตลาด โรคแมลง

๖. ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

๖.๑ เป็นรายได้เสริมภายในครอบครัว

๖.๒ เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ได้ความสามัคคี และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายภายในชุมชน

๗. การขยายผลสู่เกษตรกรอื่นๆ

๗.๑ สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาดูงานการผลิตพืชผักปลอดภัย

๘. รูปภาพประกอบ

นายชูชาติ สมัยมาก

ประธานศูนย์เรียนรู้การผลิตผักปลอดภัย (ศูนย์เครือข่าย ศพก.)

ประธานและตัวแทนสมาชิก ศพก. เครือข่าย
และทีมถอดบทเรียน ศพก.ทั้งระดับอำเภอ และจังหวัด

ภาพการจัดการการถอดบทเรียน

๙. ผู้ให้ข้อมูลในการถอดบทเรียน

๙.๑ นายชูชาติ สมัยมาก

ประธานศูนย์เรียนรู้การผลิตผักปลอดสารพิษ (ศูนย์เครือข่าย ศพก.)

๙.๒ สมาชิกศูนย์เครือข่าย ศพก.

๙.๓ นายนักปราชญ์ ขลิบปั้น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน ศพก. ระดับอำเภอ

นางสาวพิชญพร สีเข้ม นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ เกษตรตำบลหนองสารเดช

สำนักงานเกษตรอำเภอหนองม่วง